

JSEM ZASE NA HUTI. Už zdaleka vidím nosičku Jarilku, jak vleče kbelíky s polívkou. Spěchám jí vstříc, a když se na ni zahledím, klopí oči. Je v šestém měsíci, otvírá ústa a znovu se přesvědčuji, že jí chybí celá půlka chrupu. Ale ona je prostá a tím i kráska kráska. Kráčím podle ní a šeptám: Jarmilko, kdypak budeme mít svatbu? A ona mi odpovídá: Až pokvetou hovna! Rozhorluji se naoko: Ale, ale, jak to tak, to už mne nemáte ráda? A ona beze zbytku tvrdí: Ne... protože pořád lítáte, jako byste měl v prdeli šipy! Pokládám kbelíky, hledím vyčítavě na ni a ona klopí opět oči. Vidím zduřelá víčka, vidím jaterní skvrny... a ano, má zase ten bavlněný kabátek převázaný provázkem. Zdvihá oči a říká: Co na mne koukáte jako dědeček na vořačku? A tak jí to říkám: Ale Jarmilko, vy jste na mne poslední dobou nějak chladná! Tak se aspoň ode mne napijte! A dávám jí zavdat z polní láhve. Ale Jarmilka odvrací hlavičku: To tak, to bych se vám tam mohla akorát vychcat! Tak raději zdvím kbelíky a nesu je, protože se nesluší, aby těhotná žena nosila těžká břemena. Na rohu učňovské školy Jarmilka se opírá o sloup a zvrací. Když na mne opět obrací pobledlý ztrápený obličejík, omlouvá se mi: A už je to! To víte, strejdo, jsem napakovaná! A oběma rukama si potězkává vystouplý život. Ptám se jí v chůzi: Tak co, byl u vás ten váš? A Jarmilka se celá rozsvělila: Byl! Už jsem ležela v posteli, když přišli kluci z Cvrčovic a volali přes plůtek: Paní, je Jaruš doma? A máma ho poznala mezi nima, tak vyšla k vrátkům a povídá: To jsou k nám hosti, pane Jaroslave! Copak je to za způsoby, holku nám nabourat a pak ji nechat? Jarmilka se zastavuje a přísni se: A víte, strejdo, co jí on odpověděl?

Řekl jsem: To teda nevím! A Jarmilka se rozkřikuje: Řekl... no a co, teta, mám se posrat do vejšky? Řekněte, strejdo, hovoří takhle ženich? Zdvímám kbelíky a říkám: To tedy nehovoří, nemá aspoň hovořit! A Jarmilka mne plačtivě tahá za rukáv: Tak vidíte, a to máme mít veselku! Ale já za ním už nepolezu! To všechno ta jeho máma! Ale já jí to nedaruju! Já tam jednou k nim vletím a řeknu: Tak tady máte synáčka, skovejte si ho, strčte si ho do prdele... Tak se Jarmilka rozčiluje, ale to už vcházíme dovnitř, do jídelny, kde jí vítají: Ale Jarmilko, ty seš dneska obzváš' pěkně nasypaná! Polkla si cylindr nebo tvrďák? A Jarmilka si zakládá ruce a křičí: Jděte, pacholci, jděte! Každěj ze sebe dělá, že je svobodnej, a když mu dobrák ženská podřízí, tak se pak na ni vyserete a ještě posíláte domů anonymní dopisy, že se tady kurvím s ženatejma chlapama... Jarmilka křičí, ale usmívá se, zná je... sahají jí na život a ona jak uhýbá, rozlívá polévku. Hrozí jim sběračkou: No tak, že ti dám na držku facku!... Tak zpovzdálí sleduji Jarmilku a srovnávám ji se všemi ženami, co jsem znal... a na Jarmilku hledím s obdivem... na tu naši Jarmilku hledím a vidím, jak je statečná... sám Stalin pro ni asi napsal větu visící mu pod vousisky: Dobří pracovníci jsou jen ti, kteří se nelekají obtíží... A Jarmilka se opravdu obtíží neleká, je překonává, s nimi zápasí... Jím polívku co nejpomaleji, až jsem s Jarmilkou sám. Usedla na konci stolu a chladí si tvář o cínový plech. Navazuji: Ale říkala jste mi, že jste s panem Jaroslavem mluvila v neděli? A Jarmilka, aniž by zdvihla tvář, řekla: Jo, ale nepovšimnul si mne. Tančil pořád s jinou a tak to sestru dožralo a přistoupila k němu v tanci a pravila: To se ani trochu nestydíš? Sestru mi zbouchnout a pak se tady před ní kurvit s jinou? Srdce jí to může tamhle utrhnout!... A on jí dal v kole facku... Jarmilka se zdvihla: Řekněte, strejdo, sluší se to dát dámě v kole facku? No řekněte? Říkám: Ne, to nesluší... A Jarmilka rozpřahuje ruce: Tak vidíte! Ale já půjdu na soud a bude platit! Těším ji: Ale Jarmilko, vono se to všecko v dobrý obrátí, to von si jenom teď, tak před svatbou, hází fráčkem... Tu Jarmilka drží misku a kamsi

hledí, jhne: Vy myslíte, vy myslíte?... vždyť já ho mám tak ráda... řekněte, strejdo, jakej by to byl život... to už bych to měla posraný nadosmrti... co jsem se naplakala... nabečela... Vstávám a musím jít. Říkám a uklidňuji se: No jo... Jarmilka za mnou otevírá dveře a volá: Přijďte, strejdo, zas!

NA PROSTOŘE MEZI TÝGLOVNOU, meziskladem a diadurem kopu haldy zrezivělých špon, které pak nakládají trestankyně. To se musí napřed ostrou tyčí a kladivem nadělat díry a pak to lámat jako skálu, tak spečené ty špony jsou. Pode mnou pracuje rota trestankyň, vidím že vykopaly podkovu a radostně si ji ukazují. Volám na ně: Ať vám přinese hodně a hodně štěstí! A ony bázlivě kývají očima a dozorce s revolverem u opasku ke mně přiskakuje: Co jste to říkal? Hledím drze: To já jen tak pro sebe si nahlas říkám grafikou cykličnosti práce! A on klade prst významně na revolver: No proto, hovor s trestankyněma je trestný... a slízá z haldy dolů se ohřát k plechovému sudu s koksem. Jsou to divní lidé tihle dozorcí, celých osm hodin stojí a hledí před sebe, nebo tupě pozoruje práci jiných. Vzpomínám: seděli jsme při obědě vedle trestankyň a měli jsme též hlávkový salát. Jeden našel v lupenu živého slimáka a chtěl ho zašlápnout, ale já jsem vzal živého slimáčka na lupen a nesl jsem ho ven. Když jsem šel kolem trestankyň, řekl jsem nahlas: I ten slimáček je rád na světě, kdo svobodu ztratil, ten pochopí. Trestankyně kývaly očima, že pochopily, jen pan strážný ke mně přiskočil: Číslo vaší legitimace! Tohleto je pobuřování! Ale já jsem se otočil, aby mne všichni slyšeli: To přece jsem neřekl jim, pane inspektore... ale támhle kamarádovi, který chtěl toho slimáčka zašlápnout, no že jo?... A Pepek kýval že ano a pravil: Kdybyste radši něco šel dělat, takovej silnej fešnej člověk! A strážný stál s pootevřenými ústy... byl v uniformě teprve čtyři týdny. Když jsme vycházeli, tu jedna z trestankyň, které říkali Princezna, mi zašeptala, aniž by odvrátila hlavu ze směru: Dobře jste to dal tomu volovi sežrat! Nyní hledím na ty ženy, vlají na

hromadách špon a vidím, že ani na okamžik neztrácejí život, iluzi života, a já se jim tak nějak zhluboka hluboce klaním, protože se často smějí a často pláčí... Teď se hřejí v závětrí u plechového sudu se žhavým koksem, kouří cigarety, pijí čaj, polévku, chleba. Ač je dnes zimní dnes, vzpomínám na jedno letní včera, kdy tam vzadu na vlečce pracovaly tyto ženy, místní rozhlas ze Švermova hrál reprodukováné valčíky a trestankyně jedna s druhou tančily na střeše vagónu uprostřed úvozu, po jehož stranách se táhnul do dálky šrot, německá kořist odněkud z Belgie, rzivá, smutná, pustošivá. Stojím nad trestankyněmi nyní a vidím, že život nikde nekončí a ba právě tam, kde by nebyl očekáván, tam začíná... Je půl desáté, jdu se ohřát k paličům do boudy podobné boudě ze Zlatého opojení. Paliči sedí kolem stolu, žvýkají, kouří, pijí pivo, jejich helfři též. Usedám a poslouchám. Stará žena, které říkají Sloní samice, končila jakýsi hovor: ...a jestli to bude takhle pokračovat, tak tady pochcípáme hlady. To abysme do soboty dělali na lajdáky a za pět minut dvanáct teprve na sebe. Tu vedle mne vyskočila hezká dáma s nabarvenými tvářičkami a zakřičela: Co se mi tady pořád klíná kolem držky to hitlerovský sako? A strhla vojenskou blůzu z hřebíku a hodila ji na lavici, stoupnula si doprostřed a spustila: To je pořád mlácení držkou a nikde nic! To se musí křičet napřed a ne až potom! To bych tam mohla bejt já! To je zrovna tak jako když mi někdo zprcne holku. To je prd platný dělat potom cirkus! To se musí, pane ministerský předsedo, dělat brajgl napřed! Ale takhle? To je samý posrávání se, pochcávání a nakonec bác ho! Že to je na sračku a že jestli se nepolepšíme, že ani ten volný obchod nebude. To přeci vědí malý děti! Zaplaťte a lidi udělají, ale když jim dáte hovno, tak jim lidi naserou. Táhle!... A vůbec je ten život! Pámbu dělal šest dní a sedmý den měl lehy... já bych to obrátila a bylo by to stejné, jak rádio hlásí. Ach, tam se navotravujou, až bolejí hřbety, a na to nejsem zvědavá. Pustím si pěkně Stuttgart, nebo Vídeň, Berlín, nakonec mi z Milána zacvrlikají ptáčci a jdu spát. A nic nebudu dělat na svátky. Já nebudu kupovat na

volným! Nechám si udělat dort a bude... a tu holku mám u báby a nedám na ni ani tohle! Já dělám, starej dělá, oba dva děláme a máme hovno. Ale ať pak blbouni nekecají držkou a ještě votravujou a svádějí to na jiný lidi. Jako s těma trestankyněma, kdekdo si vo ně votře rypák, přijdou do koupelny, mladý holky, profesorky, studentky mezi nima, pěkný tělíčka, a pod sprchou dělají bejkoviny... Ale soudružky, každá jak kakáč, přijdou a soptějí: Už je tady zase ta pakáž?... Já povídám: Jaká pakáž? Jsou to holky plný života, spíš nešťastnice než pakáž... Ale soudružky tvrdí: Kurvy to jsou, kopečkářky, teroristky, diverzantky, patří je všechny voddělat! Ale já jsem jim dala držkovou: Co to žvejkáte, jaký kurvy? Větší kurvy chodějí po Poldovce a kurvějí se s ženatejma mistrama, zatímco jejich muž je v nemocnici. Ale ta, kterou to trefilo, běsnila: Na takový jako jste vy, by se mělo posvítit, a dejte si pozor, ať se nekoupete s nima!... Pane, to mi řekla!... Pak veďte akademickou debatu, pracujte klidně a buďte upřímněj. Ale co bych se žrala, kůň má větší hlavu! Pojďme!... A když jsme se rozcházelí, tam na rozcestí u bunkru se ke mně naklonila a řekla mi: Mně už nikdo druhou díru do prdele dělat nebude! A hleděla do mne dlouze, až se přesvědčila, že jsem pochopil. Zakývala hlavou a zasalutovala... a šli jsme si každý svou cestou.

PAK JSEM NAKLÁDAL ty nakopané špony do sázecích koryt. Když jsem se rovnal ve hřbetě, vidím, tam cestičkou, jak se zatáčí, si to cape Jarmilka s basou a kbelíkem. Již zdaleka vidím, že mne hledá očima. Přelézám hromadu rozházených cáglí a ptám se jí: Co je? A Jarmilka celá rozžalostněná mi žaluje: Právě jsem se od bab dověděla, že řekl: Kdoví, s kým to ta kráva má! Ale já mu dneska udělám u autobusu bugr... Stoupnu si u dvířek a tak před lidma mu řeknu: Má poklona, pane Kalina Jaroslave, promiňte, že vyrušuju, ale to jsem vám byla dobrá, když jsem se roztáhla po zábavě? A teď řeknete, s kým to ta kráva má? No přece s váma, to jsem si od vás nezasloužila, pěkně vám za to děkuju... A Jarmilka usedá na nůši a bije

se pěstičkou do čela: Proč já jsem tenkrát na tu zábavu chodila! Proč? To kluci pro mne přišli, pojď s námi, Jaruš, na vínek, a já kráva šla! Přijde mi takhle se otočit v tu stranu přes stůl a jak jsem se na něj podívala, byla jsem posraná, von taky, tančili jsme spolu a on mi z kola nepustil a pak jsme šli za noci domů, no a tam na příkopě... A Jarmilka se na mne vyčítavě dívá, ale pak jí zasvitlo v očkách: Ale voni se už o to berou jeho kamarádi... To bude, strejdo, sranda... zavřou mne u jedněch do skříně, pak pozvou i ho a začnou se bavit o mně a naši svatbě... a tu na dané znamení, bude to věta: Tak ať se jde ta kráva vysrat... já otevřu almaru a vystoupím... a co tomu bude Jaroušek říkat? To je dobrej nápad, strejdo, co? Držte mi palce! A vstává, navlíká si popruhy od nůše, zdvihá basu a kbelík a uhání do závodní kuchyně pro obědy. Křičím na ni: Jarmilko, co je dneska k obědu? A ona se otáčí a volá: Polívka kmínová, pak uzžený vepřový pupíček a šípkový nektar, ale ten nápad s tou skříní, to je, co? Kývám, že ano, ale už vidím, jak pan Kalina na smluvené znamení dává Jarmilce několik mlaskavých facek, znám jej, je prudký, prchlivý... Ale co? Raději nakládám zbytek, splývám s prací, mizím sám sobě... to je moje... zapomenout na sebe... aspoň několik hodin denně vzdálit sám sebe myšlenkám... je už půl jedné, práce je skončena, odcházím a rovnou do jídelny ocelárny a hle! Pod znakem pětiletky sedí Jarmilka, na stole má hlavu vloženu do úhlu ruky a pozorně naslouchá starci, jehož hlas se dere chrchlanci. Přisedám a poslouchám též... Víš, Jarmilko, až přijde ten tvůj čas, tak půjdeš na sociálku a pak teprve na soud. To já jsem svoji Lauru taky napřed zprc. Byl jsem ten čas na vojně, přišla obsílka, šel jsem na soud a soudce mi řekl: Sedněte si a zakuřte si, bude vám z toho špatně, až vám to přečtu... ale já jsem hned vykřiknul: Ale pane, já mám Lauru rád, a až přijdu z vojny, tak si ji hned vezmu, my se máme rádi! A tak se mne optal: Jste otec? Řekl jsem: Jsem! A podepsal jsem to a vyšel jsem a Laura na mne už čekala a rozdali jsme si to na hotelu... A Jarmilka rozjásaná mu vskočila do řeči: A tak to má být

a je po prdeli!... Ale pak zvažněla a nejistě se otázala: Dědo, kdyby mi to nevyšlo s tou almarou, neměla bych mu poslat prosebněj dopis? Co myslíte? Tu přistoupili k starci tři černí nástavkáři a otázali se ho: Dědku, co myslíš, máme dát křížek na Chomutov? Stařík vstáváje zachrčel: To bych nedal, leda rozepsaný tries, posledně jsem ujel. Jarmilka zatahala starce za zástěru: Dědo, co myslíte, mám poslat ten prosebněj dopis? Ale stařec krácel pomalu ke dveřím: To bych si raději posichroval tutovku na Zbrojovku a ten křížek bych dal jako překvapení... Jarmilka vstala a zatahala starce za rukáv: Dědo, prokristapána, mám poslat ten prosebněj dopis? A stařec vycházející s třemi nástavkáři pravil: Hutě jsou favoriti, to horší bude tipovat košíkovou, ta Bratislava mi nedá spát... Jarmilka přiskočila z druhé strany starci tváří v tvář: Dědo, mám poslat ten prosebněj dopis, ježíš?! Ale stařec Jarmilku odsunul jak záclonu a s umouněnci vyšel: Musíme na ni dát stejně jedniček, dvojek a křížků... Jarmilka se na mne otočila, spráskla ruce, pak usedla na lavici a chladila si hlavu o cínový plech. Ptám se jí: Jestlipak už strojíte stromeček? A Jarmilka aniž by zdvihla hlavu mi vypráví, jako by hovorem chtěla zapomenout: Ještě ne... kdepak... já a ségra! S tou bysme to sežraly tak jako vloni už před ježíškem... taky jsme strojily napřed a pak jsme se pořád chodily dívat, jestli už to je zralý... a tak jsme to zchlamstaly a na ježíška jsme měly na stromečku hovno... ale nechte mne, strejdo, spát, mám nákou horečku... Tak přeseďám na druhou lavici a poslouchám, co si hutníci vyprávějí. Jakýsi soudruh v kloboučku vyprávěl, že sovětští hutníci jsou dál než my, že u pecí nepijí pivo jako my, ale slanou vodu. To že by se dalo udělat i u nás... Tu jeden také v klobouku a v zlatých zubech se zdvihl: To já bych dal hned zlepšovací návrh, abychom si u pecí rovnou jeden druhému chcali do huby... A všichni se srdečně rozesmáli, i ten soudruh: Povedlo se ti to, jedna nula... A hned dal k lepšímu, že sovětští lidé jdou dál i v krmení dobytka, že nedávají hovězímu dobytku tolik jadrného krmiva jako u nás, ale občas provedou krávu na čerstvém vzduchu

a namasírujou jí vemeno... A tu zase ten ve zlatých zubech suše poznamenal: To je báječné, to udělám hned večer se starou. Místo večere ji vezmu na procházku a v noci jí pak namasíruju vemeno... A přikryl si tvář kloboukem, zatímco všichni se smáli, i ten soudruh doznal: Kampak na Vendu. Dvě nula!

DNES JDU NAPROTI JARMILCE až do kantýny. Vidím ji státi stranou, zatímco u pultu jedna nosička přes druhou nastavují nůše, do kterých dvě ženy házejí čerstvé rohlíky. Vidím ji, jak má ruce sepjaté pod životem a co chvilku zdvíná lístek s pořadím a volá: Helenko, dejte mi to už! Konečně Helenka jí nakládá vrchovatou nůši pečiva, bere od ní lístek a já přiskakuji a pomáhám Jarmilce do popruhů. Nosičky volají: Jarmilko, to je tvůj ženich? A ona se usmívá: Kdepak, to je můj helfr! Beru kbelíky s kávou a vycházíme do šera. U kantýnské zdi září vyvařené hovězí hlavy. Ptám se: Tak jak je to? A Jarmilka: Je to! Už to je dobrý, ale musíte mi držet palce, von si Jarda na druhý šichtě zranil nohu o kleště, takovouhle má ránu. Sedím doma u okénka a najednou zabrzdí auto. Já jsem ten a ten a ten a jestli se chcete podívat na Jardu, tak jedem. A tak jsem jela... hergot, strejdo, ať sebou neplácnete na tom náledí, sedmdesát devět korun by bylo v prdeli, jen by to hvízdlo! Říkám: Kdepak! Ale jdu už opatrněji... A Jarmilka pokračuje: Tak, a sám dědek mi vyšel naproti a bába mi dala šest vajec a půldruhýho kila mouky na bábovku a cukrátku. Tak jsem poseděla a von brečel, že nemůže jít do hospody. Když jsme se loučili, povídám v pláči: Jaroušku, pojď mne vyprovodit! Ale on: Copak můžu jít, ty pitomče, s tou nohou? A dědek šel se mnou až ke Stehelčevsi, a to už je co říct. Táži se: A kdy bude svatba?... Asi v březnu, do února ještě tady budu a pak Poldovko, pa pa pa pá. A Jarmilka se otáčí a rukou kyne kouřícím komínům. Ptá se mne: A vy jste, strejdo, sám? Povídám: Mám ještě bratra, ale ten je zavřenej, vedl s újezdním tajemníkem rozpravu, a tak ho zašili. Jarmilka mne utěšuje: To aby se ty vaše rodiče v tý první chvíli zbláznili...

Nevím co na to říct a jdeme ze tmy do světla lamp a závodní rozhlas shůry nám svítí na cestu: ...a tak jsme nastoupili cestu ke šťastné budoucnosti, jen musíme všichni dělat, je to naše... Jarmilka stáčí hlavu tím směrem a křičí do nebe: Jděte do prdele, kecálisti... to já jdu ke šťastné budoucnosti!... šla jsem si koupit kočárek, ale čtyři tisíce a kde vzít a nekrást?... A kde vezmu prádýlko, kecálisti... Ale hlas shůry neslyšel Jarmilčin hlas a pokračoval: ...máme nejlepší platy, nejlepší pojištění na světě, a proto už z vděčnosti musíme více vyrábět... Ale Jarmilka opět křičí vzhůru: ...cože? Co to tam blafáš?... já mám dvanáct korun na hodinu a ještě jste mne teď okradli o lístky, a na co sáhnu, stojí samý tácy... Avšak tentýž hlas, ale už z jiného ampliónu, nám kráčí vstříc: ...musíme státi v jednom šiku pod praporečkem míru... A Jarmilka se tak pěkně na mne podívala a řekla: Von tomu hlasu člověk nemůže utýct... Míjíme průvod zachumlaných trestankyň, vždy dvě a dvě a za nimi zasněžený strážný. Jarmilka se chichotá: To je, strejdo, pochod míru. Vidím, že mne dozorce nemůže slyšet, tak šeptám: Dobrý den, dámy! A trestankyň se smějí v očích, že je dobrý den. A již stavím kbelíky na stůl, Jarmilka si sundává kabát, je celá bavlněná, roztrhaná, a mně jsou ty její šaty tak milé, róby rób. Než jsem vyšel, všimnul jsem si, že sukni má po obou stranách natrženou a nadstavenou dvěma zavíracími špendlíky, tak už má veliký život.

PŘEDNÍ DĚLNÍK MNE POSLAL nakládat grafit s Hannesem Reegenem. Ze skříňě jsme vzali lopaty a na opuštěné koleji kocábku na kuličkových ložiskách. Tlačíme kocábku až ke kůlně, otevíráme vrata, nakládáme kocábku a podkládáme cihlu, aby se nezvrátila, a počínáme nakládat grafit, jemný prach, devizovou surovinu. Je to taková práce, kterou nikdo nechce dělat, protože za chvíli počne ten prášek vnikat pod šaty, do uší, do nosu, takže se plivají černé chrchlance. Rozděлил jsem práci tak, že já jsem stahoval papírové pytle z hromady pytlů a ostrou lopatou nakrajuji papír jako kroupové želítko. Obsah se vyvalí a

Hannes to pak nakládá. Říkám: Dejte pozor! Ať to moc nepráší, nebo se neumejem! Ale když jsem na Hannese pohleděl, viděl jsem, že září, zuby měl bílé a v koutku úst pěnu. Řekl jsem: Jako bysme nakládali hříchy světa! A on odpověděl: Proč hříchy? Je to spíš bílá andělská práce. Nakládal a sledoval mne, jak páram pytle: Jak můžeš tak sadisticky krájet ten pytel, vždyť ho to bolí! A nabral lopatu grafitu a hodil ji do kocábky, až nebylo vidět. Rozzlobil jsem se: Kruci, dávejte pozor, budeme mít všechno černé! Ale on se usmál: A proč? A zase naschvál z čisté rozkoše házel lopaty a pokaždé vybuchly sloupy prachu. Řekl jsem: Človče, vy jste blázen! Avšak on mne neslyšel, vyhodil lopatu do vzduchu a stoupl si do toho. Bylo vidět jen bílé zuby a z mraku vyšel již černý... A spokojeně nakládal, stále pozorně sleduje, jak nakrajuji papírové pytle: Že můžeš ty pytle tak bez soucitu párat? Vzkřiknul jsem: Co, vždyť je to mrtvej pytel, co vy mi budete vypravovat! A Hannes Reegen se opřel o lopatu a řekl: Taky jsem byl takový pytel a byl tam se mnou pytel Dolanský, pytel Zápotocký, pytel generál Miklík, pytel Josef Čapek a tisíce jiných pytlů... vždy když komunisté v koncentráku dělali propagandu, nechal jsem je domluvit a pak jsem řekl: Když jde kráva přes vodu, tak to taky tak plácá, když sere... Anebo když se poslanci chlubil, jak to dávali prvé republice sežrat, nechal jsem je a pak jsem řekl: Vás, pane poslanče, chránila imunita, ale co jste řekl panu oberlandratovi, když vás přišel zatknout?... A po jedné mne přeložili do kanceláře. Tam byl nade mnou nějaký Vídeňák, měl fabričku a slepičárnu a auto... pořád do mne hustil Marxe, a když jsem se optal: Jste komunist? Řekl: Ano, proto jsi u mne... a za dva roky mi řekl: Tak, dnes jsi v kanceláři u mne naposled, jsi vyučen a můžeš ten komunistický jed roznášet dál... a teď ten jed je celá má víra, mé štěstí... Přestal jsem párat pytle a pohleděl jsem mu do očí: A co ty soudy, plné věznic, ta sklíčenost a úzkost lidí? A on na mne upřel své dětské oči: A přesto jsem pro, protože tatáž krev lpí na dolaru, na libře... když byly Lidice, dívali jsme se vyčítavě na esesáky,

tu jeden ke mně přistoupil a řekl: Das sind ja Ciraten mit Liditz, Sie Tschechen scheissen in Hosen vor Engländer, aber wieviele Liditz waren in Indien? Na? A měl pravdu, a v burské válce? Řekl jsem: Usvědčil ses, ale kdo se dnes zastane těch poražených a ponížených, kdybych to byl jen já nebo několik tisíc, ale ony jen u nás jsou jich statisíce, milión... a kdo se těch zastane... kdo se zastane faráře, který dostal doživotí za to, že odepřel dát poslední pomazání komunistické babičce... ten jeden farář mi stačí, abych nebyl komunistou, kapitalistou... abych byl raději ničím... Reegen mi neodpověděl. Pravil: Víš, on existuje rentgen, který proniká masem, který proniká kostmi... ale já bych chtěl rentgen, který by proniknul duší. Dnes bych tu duši poznal, když by se americké tanky objevily tady před Poldovkou, nebo před sekretariátem ústředního výboru, nebo před Domem armády... A šťastně se Hannes rozesmál: To by bylo! A já jsem nabral lopatu grafitu, vyhodil jsem ji do vzduchu a stoupl jsem si do oblaku. Reegen Hannes křičel: Ještě! Ještě! Začali jsme po sobě házet grafitem, uléhali jsme do prachu a váleli sudy... Hannes se ke mně naklonil a vsedě mi vyprávěl: ...když se v koncentráku esesáci nudili, vyvolali apel a pak nám uspořádali Dětský den... měli v rukách býkovce, u pasu revolvery. Nejdříve jsme tančili Barentanz... to je ruce nad hlavou a tančit dokola... za deset minut ti slabí padali a esesáci je dobíjeli býkovcem... nebo zastřelili... pak zase nařídili Gänsemarsch... pak na slepou bábu... a zase ti slabí a padající byli bití a dobíjeni... pak na skákandu... na sedačku... na nebe - peklo - ráj a jako závěr bývalo válení sudů. Kdo se dostal do středu chumlu, tomu bylo hej, ale na okrajích bývali bití a ubiti... to býval náš Dětský den. Lehl jsem si tváří do grafitu a po očku jsem hleděl na Hannese a nemohl jsem pochopit, že na něm není nic vidět... Otevřenými vraty jsme pak hleděli do světla na trestankyně. Pracovaly na haldách, avšak v bílém slunci a sněhu. Reegen pravil: Podívej se támhle na tu, to je sekretářka strany nársoc, dostala sedm let, ta je tvrdá... a co říkáš Slánskému? Pravil jsem: Co bych říkal, nevinný

člověk... přece co mu chybělo... kapitalizuj jeho příjem a vyjde ti americký milionář... co by zaprodával? A ty šatičky a ty šaty! Měli je stejně šity se Zápotockým a Gottwaldem... ty bych chtěl taky!... myslím si, že Slánský nedosti přesně transformoval vysoké napětí Kominformy... anebo příliš přexponoval... už zestaral... neměl tu svěžest se přizpůsobit novým taktickým požadavkům strany a musel jít, jako šli tajemníci před ním... Bucharin, Zinovjev, Radek... poslední služba straně, aby strana i stát mohly jít dál... jako ti černošští náčelníci, jak jsou zbavováni moci a vlády vraždou... Hannes vstal a řekl: Je tě škoda, měl jsi býti s komunistama v koncentráku, v tobě jsou schopnosti na to... hele, tamhle je krysa! A z otvoru ve zdi se vyhoupla velká pichlavá krysa. Hannes počal nakládat grafit a hovořil: ...my jsme si opatřovali v koncentráku chleba tím způsobem, že jsme odváděli pozornost krys na jiný kout a kradli jsme jim. Jednou jednoho kousla a umřel. Zeptal jsem se: A na co tam byly ty krysy? A on pravil: Jen tak... esesáci je chovali pro zábavu. Tu jsem si vzpomněl: Když jsem byl na první půlroční brigádě, ochočil jsem si krysu. Vždy v půl desáté se vyhoupla zpod koryta a šla dírou pít, dával jsem jí tam zrcadlo... ale pohládit se nenechala... jednou mi ji chytili do pastí a vysypali ji do koryta s kyselínou solnou a dívali se na to, jak plavala a kyselina ji postupně vysvlékla z chlupů, pak kůži... pak ji potápěli, až ji umučili, kdybys viděl ty věci... Hannes se znepokojil: To jsi mi neměl říkat, já nemůžu vidět tejrát zvířata. V Kremnici pral kočí koně a já jsem se na něj vrhnul a on mne zbil bičem a já jeho kamenem... Já jsem řekl: To nic není, to Němci když evakuovali Slezsko, tak v těch únorových mrazech vozili v otevřených vagónech ovce... když mi přijel ten vlak do stanice, tak ty ovce si hladem spásaly kožichy... nebo celé vlaky hovězího dobytka, taky v otevřených vagónech... jak po třech nedělích cesty vypadaly ty krávy, ježíšmarjá!... a pak vozili lidi, ale to jsem tak netrpěl... snad že lidé mají ideu... že se mohou zabít... udělat gesto... A když jsem pohleděl na Hannese, viděl jsem, že pláče. Šeptal si: To jsi mi neměl říkat, vo těch ovcích a krávách,

copak lidi, ti mají myšlenku... Pak se ale Hannes zamyslel a pravil: ...Ne, nemají, když už jsou zesláblí, tak už nemají sílu na nic... jsou jako ty ovce... A s tím gestem? Ti, kteří tě mučí, nepochopí, jediné tvé gesto nepochopí... jseš kus hnoje... u nás byl nějaký esesman, říkali jsme mu der eiserne Gustav... ten vždy přišel si vybírat statný lidi... každého čtvrt roku tak asi tři tisíce, a ty stačil v lomech voddělat... jednou na mne kouká a vidí, že mám nízké číslo, že jsem už několikrát unikl jeho pozornosti... dal si ruce do pasu a řekl: Na nu, so was, dass der Hund noch lebt?... A poslední lopatou jsme doložili kocábku grafitu.

KDYŽ JSME PŘIŠLI DO JÍDELNY, Jarmilka na nás volala: To je dost, že jdete, černoši. Pravil jsem: A schvala jste mi rohlík? A Jarmilka řekla: Vždyť jste si nedal, strejdo, lístky. A já jsem naléhal: Jen se podívejte do almárky! Jarmilka však trvala: Ale i tam nic nejní! Poprosil jsem: Jen se tam podívejte, však tam něco bude! Tu Jarmilka se rozzlobila, skočila k almárce, prudce ji otevřela a zakřičela: Neserte, strejdo, boha! A takhle napráhla obě ruce na prázdné regály. Řekl jsem zmateně: No jo, už nic neříkám! Jarmilka zavřela skříňku a přistoupila ke mně s úsměvem: Leda že byste chtěl tadyhle mazanou housku máslem... A opravdu vytáhla z kapsy dvě housky. Podává mi je a říká nahlas: Strejda je hodnej pán, von mi pomáhá kýble. Klopím oči a jím polévku a přikusuji housky zmazané grafitem... Hannes mi vypráví: ...ten eiserne Gustav si vybíral lidi do lomu a hned vedle něj si vybíral jiný esesman ty nemocné a zchřadlé... ti jak ho uviděli, hned kopali, kroutili rameny a z posledních sil zdvihali kameny, protože jen ti slabí šli do plynu... teď si představ, že vybírali do plynu slabé židy... hráli divadlo... ale esesák se smál... ach, Sie sind so jung und kräftig... a sestavil z nich průvod do plynu, který však označil, že půjde sbírat léčivé bylinky, Kräutersammeln... tu jakýsi berlínský židovský tanečník, ač svázán... rozeběhnul se a

hlavou porazil esesáka a bil mu čelem do břicha... a i jiní židi... ale přiběhli esesmani a zdecimovali ten bylinkový průvod... toho barového tanečníka rozšlapali... ale prším, jediní židi udělali v koncentráku takovou malou revoluci... jediní, ostatní šli do plynu jako beránci... a pak se řekne, že jsou židi zbabělí... já už nedal na generalizace... Poslouchal jsem a polívka se mi v ústech měnila v močůvku, ale poslouchal jsem a hleděl na Jarmilku, jak pořád počítá peníze, pořád si něco šeptá, píše, zase se chytá za hlavu, sliní si ruce a zase počítá pětikoruny. Hannes se jí optal: Tak co, Jarmilko, už pícháte tomu vašemu vlásce a ouška?... a ukázal jí bradou na život. Jarmilka se začervenala, přestala počítat a řekla: Kdepak, ten by mi dal nadržku, jen bych se volízla!... Řekla to s takovou pýchou, že už má někoho, na koho se může spolehnout, že jí tu nadržku dá, a v očích jí zajásalo... Ale pak zase pokládá peníze, otevírá almárku, dotýká se dvěma prsty narovnaných hrníčků a počítá je, vždy každého se dotkne zvlášť a zase almárku zavírá a zase počítá peníze, tiše si šeptá, něco zapisuje a zase to všechno pokládá na cínový stůl... Pojednou se rozhovořila: ...Je teďka hrozně nervózní... šmajdá (Jarmilka chodí po jídelně a kulhá), nemůže do hospody a já jsem ráda, že nemůže jít do hospody... posledně když byl marod a šel, jeho kamarád to udal a strhli mu tři dny... šla jsem hned na kancelář a hned: proč jste mu strhli ty tři dny... a oni: Co je vám do toho?... Ale já jsem se nedala: Já vím, kdo to udal! A když jsem jim řekla, že Otta, tak mu ty tři dny vrátili... ale při tancovače přišel Otta pro mne a já jsem řekla: Pane, nemáme spolu co hovořit! Když přišel podruhé, řekla jsem: Pane, s udavačem já netančím a vyližte mi prdel, ju? To jsem mu řekla na sále... Jo, to ještě byly jinačí časy... chodívala jsem se koupat do rybníka... pěkně jsem se tam vyšubelila... Zvolal jsem: Cože? Jarmilka: No vyšubelila, vyčubčila! Já: Cože, Jarmilko?... A ona: Jé, strejdo, vy jste sprostěj, vykoupala, vyčubčila, vyšubelila, jak to mám říct, pěkně vykoupala, tak!... A začla zase počítat peníze, pohybovat rtoma, zase si něco psala do notýsku a podtrhávala... znovu si uvázala a

rozvázala šátek... Hannes Reegen se usmál: Kdopak si to stvořeníčko může vzít?... A šli jsme nakládat do bunkru vápno...

TAK JAK JSME BYLI ČERNÍ, vešli jsme, sestoupili po žebříku do vápna... Ten grafit je na vymazávání kokil, na nástavky, vůbec na všechno, kam nateče ocel, aby pak šla vyklopit, tak jako hospodyňky vymazávají bábovku margarínem. A vápno je házeno do vařící oceli, aby byl odňat fosfor, který činí ocel křehkou... Šli jsme s Reegenem, nad námi se stěhovaly jeřáby jako železniční mosty... elektromagnetické jeřáby se vrhaly do šrotu a vznášely se vzhůru s kořistí... šli jsme s Hannesem jako dvě děti, které poslali pro něco někam, na čem nezáleží... zůstali jsme stát a hleděli, jak jeřáb magnetem nakládá špony, modré krásné špony, které již napřed vyskakovaly magnetu vstříc... bylo to fantastické a realistické... jako by se modlily a v desetitisíci kusech vzlétaly vstříc k předmětu své modlitby... aby splynuly, byly neseny vzduchem do sázecích koryt... Vedli jsme se za ruce a Hannes počal vypravovat: Zrovna takhle šli v koncentráku spolu, jako my dva, prezident policie Moravské Ostravy a komunistický poslanec Bílek, spojení pouty. Bača, prezident, maličký, Bílek obr... jdou přede mnou a rozprávějí: No tak, pane prezidente, co jste se mne nahonili, a teď mne tady máte, docela blízoučko... Prezident Bača: Ale pane poslanče, jak jste nám tenkrát utekl, když jsem vás poslal zatknout? Bílek: Pane prezidente, to proto, protože jste měl pitomé četníky, oni se totiž ptali pana poslance Bílka, kde bydlí poslanec Bílek... byl jsem ve fousech, měl jsem mysliveckou uniformu a pušku... A sestoupili jsme s Hannesem po žebříku dolů, do vápna, abychom odházeli to vápno od oken, kam nemohl drapák... Všude bílý prach, do kterého jsme se bořili po kolena... Pak přijel jeřáb, rozevřel čelisti a spustil se na hromadu vápna, zahryzнул se a zdvíhal vzhůru materiál... Než se vrátil, sedli jsme si do vápna a Reegen si postěžoval: Víš, co mne míchá? To fotografování našich vedoucích u psacích stolů... v zahra-

dách... v nových nažehlených šatičkách... co tomu říkáš? Řekl jsem: Co? Nic! Jen si vzpomínám, že Lenin chodil jako strejček, a ta jeho Krupskaja, neučesaná, v těch škrpálech, hrozná!... Často vidím ten obraz... Lenin píše koncept řeči na té lenošce potažené bílými ochrannými povlaky... a jen sezení a ostatní je zbytečné... Vidím jej často, jak v paláci beze světla, bez topení ukazuje soudruhům to, co ještě tady není: Tamhle postavíme elektrárny... tamhle továrnu na secí stroje, tamhle na traktory... Reegen vstal z vápna a vzrušeně hovořil: Ano, ano, vidím ten veliký sen... jsem nekonečně šťasten, že právě teď žiji, když jsme řvoucí rodička... pohled na sebeblbější grafikon a srdce mi rychleji buší... jsem zaujat, jsem straník... ale šťasten, protože to musí zvítězit... nakonec je všechno veliká víra! Heereswaffe měla Gott mit uns... ale Eseswaffe měla Unsere Ehre ist Treue... a já zůstanu straně věrný až do smrti!... A opět se shůry snášel tunový jeřáb s otevřeným chrupem, znovu padnul do vápna a opět se vznášel a my jsme se tlačili ke stěně... protože kdyby se utrhnul, byl by konec... A opět jsme si sedli do prachu. Reegen se rozhovořil: Jo a vyprávěl jsem ti už o bibelforšrech? Řekl jsem: Ne!... Tak si představ... ti měli svůj blok... vždy každého půl roku jim předkládali esesáci k podpisu listinu, že vystupují z církve a za to že půjdou domů... ale podepsali to jen tři Češi... Tradovalo se: ...začátkem války byl velitelem tábora jakýsi Rakušan jménem Loritz... ten dal nastoupit bibelforšry a namátkou vyvolal jednoho a otázel se ho: Podepíšeš?... A když bibelforš řekl: Nein... vytáhnul Loritz revolver a zastřelil ho... tak učinil devíti za sebou... pak se obrátil s úsměvem na svoji svitu a řekl jim: Prosím, co jsem říkal? Nepodepíší!... Ale co udělal, když jsme tam byli už my! Tam vedle záchodku byla maličká místnost, které se říkalo Kapuff, tam byly smetáky, košťata, kbelíky a tak... ten nový velitel se jmenoval Pohl... ten dal střežnou naházet vrchovatou místnost až po strop... pak to nechal přikrýt dekou a za osm hodin oddekovat... více než třetina jich bylo mrtvol... těch živých se otázel: Podepíšete, že

vystupujete z církve? A všichni řekli: Nein! Tak to dal doplnit zase až po strop a zase ucpat dekama a zase po osmi hodinách se otázel těch živých: Podepíšete?... a zase: Nein!... A tak několik dní... jeho paní se jmenovala za svobodna von Golz... ta k nám chodila, když jsme jí dělali kolíbku... s tou jsem mluvil, fajnová dáma a věděla, že to není v lágru v pořádku... hrozila se, ale my jsme jí dělali tu kolíbku, rodila v 47 letech, na té kolébce jsme si dali záležet, to byly zvláštní plány... taky z Francie přivezli 17 pokojů stylu Ludvík XIV. a instalovali jsme to v jejich vile u Berlína... jo a u těch bibelforšrů byl Antikrist numero eins papež a numero zwei Hitler... a dnes papež tomu bývalému veliteli koncentráku v Sachsenhausenu Pohlovi udělil svoje požehnání... Hleděl jsem z jámy otevřeným oknem a venku padal hustě sněh... sněh, který zvyšoval naši černotu i kontrast hovoru... jen tak abych něco řekl, než se vrátí jeřáb, otázel jsem se: A viděl jste, Hannesi, Himmlera? Reegen řekl: Viděl, dokonce dvakrát, tak stál několik metrů ode mne... Podotknul jsem: A byla to bestie napohled, že ano? Avšak Reegen se rozkřičel: Kdepak! Naopak! Ouplnej farářiček! A hrabě Bernadotte stál s ním jako Červenej kříž!... my jsme stáli v popředí, my silní heftlinci... vzadu žebráci... Stáli jsme před kantýnou, kde pojednou visely půlky prasátek, hrách, špek, rýže, a dokonce u všeho byly i ceny. Hrabě Bernadotte s Himmlerem v doprovodu šli kolem a hrabě se nás ptal, za co kdo tady je... každý jsme tvrdili, tak jak nás to naučili: ...trojnásobná vražda... vražda dítěte... zprznění nezletilé dcery... to nejčastěji! Poznamenal jsem: A co Hochverrat? Reegen vyskočil: Kdepak! Kdepak Hochverrat! To muselo být v nejlepším pořádku!... Ale já stejně tomu nevěřím! Po řeči někteří z nás, když hlásili hraběti, že znásilnili nezletilou dceru, mrkali, aby postřehnul, že to je lež... ale hrabě z Červený kříž byl spokojen... tisknul si ruce s Himmlerem a když šel do lágru, kde leželi musulmani... Vskočil jsem: A kdo to byli? Tu Hannes pokračoval: To byli umírající nemocní... na ně esesáci nakladli slámu, na tu slámu postele a hraběti Bernadottovi za Červený kříž

ukazovali: To máme připravené ubikace pro případ cholery... A pak si znovu tiskli ruce s Himmlerem, a když odjížděli, ruští zajatci jim ve sboru zpívali, hráli na harmoniky a tančili kozáčka... A znovu přijel jeřáb a znovu jsme nakládali vápno, až jsme na sklonku práce byli celí bílí... mlčel jsem... byl jsem unaven... avšak Hannes Reegen hýřil štěstím a silami... jako by teprve teď rozkvetl... jako by mu nebylo čtyřicet tři let, ale tak dvacet... smál se a bílá pěna mu hýřila u úst... měl jsem dopal na jeho zdraví a živočišnost... nemohl jsem to pochopit... vylezli jsme po žebříku na světlo boží a kráčeli jsme nazpět s lopatami... a pak jen počkat, až otevřou koupelnu... Reegen žvatlal: ...stejně ti Češi jsou štramáci... kam na ně kdo... bylo tam dvacet národností, ale Češi věděli, kde co je a jak na to... kde koupit chleba... a vůbec se stávali jakými duchovními vůdci v praktických věcech... to je stejně zvláštní... jako celek jsme hovno... ale jako jednotlivci jsme géniové... a zase obráceně... v napoleonskech válkách deset rakouskech husarů rozsekalo třicet francouzskych, ale jedna francouzská divize přemohla divizi rakouskou... nebo takový Američan je statečnější a kvalitnější Němce... avšak rota Němců, to už je něco, to už je mýtus Schuller an Schuller... to se nedá srovnat s nikým na světě... tak jako rota Američanů na tomhle dvoře pojde hladý, zatímco rota Rusů tady najde obživu, živobyť... z trávy polívku, z támhletých kocábek vezmou šmír a z ložisek si udělají pomazánku a budou žít... taková ruská baba snajper... leží dva dni ve sněhu a na to německé auto si počká, šoféra zastřelí... nebo babě dají barel benzínu a baba to dovalí až na frontu... to je prostě báječné... na Rusy vsázím všechno, svou hlavu... jedině ti Němci, ti mne straší... kdyby je ozbrojili... už ty jejich balíčky... troška cukrátek, aby neusnuli, troška hroznového cukru, kandizovaného ovoce, je to balíček, ale s ním se vydrží den, dva... a pak ta odvaha... to nás udivovali, jak s minimálnima prostředkama docilovali maximum... ale Rusové? To je můj hnací motorek, bez nějž bych byl zbytečný... co ženské? Chlast? Jídlo?... to je málo... Idea!... Jsem unaven a namítám

Hannesovi: Ale to, co říkáte, je nadstavba, kde máte pro to důkaz? Vždyť hospodářské poměry u nás a nálada obyvatel tomu odporuje! Ale Reegen tvrdí: To je pro mne realita, já to vidím dopředu, i když by ve volbách dneska nám občané nedali ani osmnáct procent... jo, abych nezapomněl... tam byl esesman jménem Bagoda... ten si zavolal našeho lékaře a chtěl pořad, aby mu otevřel heftlinkovu hrud' tak, aby viděl bít srdce... Vstupujeme do jídelny... Jarmilka stojí u stolu a pořad ještě počítá peníze, stále počítá, pohybujíc rtoma, počítá. Jde ke mně a prosí: Strejdo, vy jste chytřej jako tři sta slepenejch vopic, spočítal byste mi to? Říkám potěšen: Ale jen si umeju ruce! A za pět minut jí předkládám vyúčtování za kafe a polívky... Ona však počítá hrníčky v almárce... tichnu a sleduji ji, jak s vážnou tváří se dotýká prstíčky těch hrnků a šeptá si: šestnáct, sedmnáct... A pak se otáčí a prosí mne: Strejdo, spočítejte mi i ty hrnky, já už jsem z toho přiblblá... představte si, že jeden tady byl u mne se vzkazem: ...Jarda už má postavíno a zejtra tam mám přijít umejvat podlahy... a vzkázal mi, abych si rozmyslela, kam mám pověsit zrcadla a kde chci mít rodinnej vobraz... Spočítal jsem v rychlosti hrníčky a Jarmilka mi tiskne ruku a obdivuje se mi: To je marný, to se hned pozná vzdělání...

DNESKA ZAS PADAL SNÍH. Ne ten bílý sníh, ale ten sníh kladenský, už smíšený s prachem a sazemi. Nejdříve jsme si udělali v korytách hrázky a pak jsme nakládali mangan. Hannes se rozhovořil: Zrovna takovéhle kameny jsme nosili, když jsme stavěli Sturbannführerovi Totenkorps Loritzovi Bärenzwinge... to mu jako svému bývalému veliteli poslali z Norska dva medvědy... ale já jsem ti vůbec vyprávěl jen samé smutné věci... ony tam byly taky chvíle pěkné... mistr nás v sobotu nechával poslouchat pražské rádio... někdy nám pronesli i víno a Dolanský vařil kapustu... jeden Němec nám tam zešlel z hladu, pořad chodil a vypytał se: Was gibt zum Essen? A když jsme mu řekli, že brambory, zdvihnul prstíček a opakoval: Fische! Fische!... ale ty rybičky jsme měli jen

jednou. Položil jsem mangan na hranu koryta a otázal jsem se: Hannesi, jak to že komunističtí poslanci to přečkali a statisíce zbytečných ubili? Reegen se shýbnul pro mangan, položil si jej na kolena, pak na prsa a hodil ho do koryta. Řekl: To je právě to... komunisté měli v rukách celou vnitřní organizaci... vedoucí bloku, písaři... třeba takový poslanec říšského sněmu komunista Najux... ten už měl zprávu, že český poslanec, též komunista je na cestě... počkal si jako vedoucí bloku u brány a když přivedli heftlinka, vrhnul se na něj, zbil ho naoko a nadal mu... avšak dal ho do bloku, kam on chtěl, a pak nastalo deformování jména... proměňování čísel, takže nakonec tam už byl někdo jiný... dokonce i někdo jiný byl popraven než významný komunista... člověče, ta hrůza... jdeme zvenku a tu v samé bráně jednomu heftlinkovi vypadnul z kapsy papírek... esesáci to zdvihli a tam byly poslední zprávy ruského rozhlasu... lapli ho, prohlídka a dole pod Wascherei našli pod podlahou tajnou vysílačku. A teď toho chudáka vyslyšchal der eiserne Gustav. Nejdříve mu zlámal nasedmkrát ruce od prstů až nahoru, ale ten nic neřekl... pak si ho vzal do zahrady a tam dovedně přes něj jezdil dvě hodiny železným válcem na dusání chodníčků a nedostal z něj ani slovo a tak ho ujezdil až k smrti... to byl stejně potvora chlap, ten Gustav... někdy přišel ještě před budíčkem a nenechal zvonit... sám si vyndal srdce od zvonu a sám šel do postelí budit prý jako doma matka na čelíčko... vždy ranou tím srdcem od zvonu... a tak když jich ubil deset, dvacet, zavěsil nazpět to srdce od zvonu a v rukavičkách se jel koupat... Zastavilo se mi srdce a napadla mi nesmyslná otázka: A jak to bylo s tím podřezáváním Holanďanů? Reegen aniž by přestal házet mangan se rozesmál: Případ Zápotocký? No protože Zápotocký byl Holländerschnitter... vyřezával holandské dřeváčky a tak vyniknul v řezbářství, že byl označen jako der ausgelehrte Arbeiter a pracoval jako řezbář... to jsme pracovali v Tischlerei a Rahmenfabrik... tam en gros rámovali Hitlery, Göringy a tak... sranda, heftlinci jim malovali fousy, sedali jim holou do tváří... nebo z nich na podlaze

sestavovali veliké kundy a když vorarbeitři se zlobili, říkali heftlinci, že se jim takhle líp obhlížej schnoucí rámy... ale byly taky dojemné chvíle... ti co k nám přišli z Moorgebiet, tak nám vypravovali takové věci, že jsme pojednou byli šťastní, že jsme tady v suchu a... to bylo někde u lüneburských vřesovišť... komando v močálech, zkraje jen pro řemeslné zločince, kteří práci si chtěli zkrátit trest na polovici... pak tam pracovali i političtí... bydleli v baráčkách na kůlech a stále jen ve vlhku... od slunka do slunka... zavázeli ty bažiny, na které se potom sázel vřes a na to vřesoviště pak les, zpívali takovou smutnou píseň, zpívali jsme ji v neděli nejen u nás, ale i v jiných koncentracích, počkej... A Hannes Reegen se napřímil a přednášel: Wir sind die Moorsoldaten, wir rücken mit Spaten, für uns ist kein Frühling da... a pak nějak, že vidíme slunce jen závojem komárů a končilo to Die Arbeit ist unendlich... A já jsem zůstal opět stát s manganem opřeným o hranu sázečního koryta a hleděl jsem do bazénu na srážení odpadových vod... Kolem kůlny prošla trestankyně, shýbla se a zavazovala si tkaničku. Zašeptala: Tak jak se máte, tak dlouho jsme vás neviděly a stýskalo se nám po vás... Pravil jsem: Měl jsem dovolenou... A ona zašeptala: Už půjdete brzy domů? A já jsem přeslechnul a zaradoval jsem se: Že půjdete domů? Ale ona zavrtěla hlavou: Kdepak, já mám deset let... Otázal jsem se: A pan manžel? A ona sklopila hlavu až ke kolenům: Byl popraven... já jsem Procházková, můj byl plukovník... A pojednou se vztyčila a odcházela jako automat. Viděli ji z haldy. Reegen na ni hleděl až zašla a řekl: Když jsem se koukal té dámě na botky, vzpomněl jsem si na Prüfungs Schuhkomando... fabriky na boty nám dávaly vyzkoumat, jak které boty vydrží... to byly do země zapuštěny takové dlouhé vany a v jedné byl šterk, v druhé písek, jinde asphalt, voda, čedičové kostky... a heftlinci dostali boty na míru a chodili těma vanama, až ty boty roztrhali, a esesáci stáli a zapisovali, jak dlouho a v jakém materiálu, dávali heftlinkům na záda pytle s pískem a zapisovali tu váhu... Pak se z té zkoušky vyvinulo normální

vyšetřování... heftlink dostal boty o dvě čísla menší než měl nohu, na záda dvacetikilový pytel a do ruky zvoneček s připomínkou, že kdyby se chtěl přiznat, tak ať zazvoní... a tak chodili těma vanama, někteří zazvonili za půl hodiny, jiní za dvě... někteří, co nic nevěděli, tak dlouho nezvonili, až byli ubiti... A tak jsme nakládali mangan, přísadu do oceli, kov podobající se zkamenělým petrolejovým barvám. Když jsme házeli poslední kusy, prošla kolem nás trestankyně, která si před chvílí zavazovala tkaničku, doprovázel ji strážný s aktovkou v ruce. Pochopil jsem, že ji už nevidím. Když už už zahýbala, zvolal jsem: Sbohem! A ona se otočila a s takovým divným úsměvem zamávala a zmizela. Hannes řekl: To znám... strach co bude, neznám, ale člověče, někdy se člověk chová obráceně k situaci... tam jsem byl taky u dopravy... jedeme s rollwagnem kolem bývalého lomu na písek, kde toho času bylo takzvané Sonnenkomando... tam stáli nazí staří lidé a umírali v žáru červenového slunce... tak dlouho stáli, až umřeli, nebo je ubili... měli vyzáblá tělíčka, jen hůlky, nebo zase nohy oteklé jako konve a tím horkem jim naskakovaly puchýře jak dlaně velké a esesáci jim ty puchýře prokopávali... ti starci utíkali a pištěli... a my jsme s tím rollwagnem stáli nahoře a srdečně jsme se smáli, tak to vypadalo komické... pak jsme se na sebe podívali a řekli jsme si: Kdo to jsme... a přece jsme se zase smáli... doteďka to nepochopím, proč jsme se smáli... ten smích ale byl něco víc než pláč... kam až došel člověk dvacátého věku... Sonnenkomando! Řekl jsem: Hod'te tam ještě pár kousků, ať forarbeitr neřekne, že jsme lajdáci... Když jsme skončili, Hannes chodil skladištěm a s rozkoší si četl nápisy na hromadách přísad... četl si nahlas nápisy z Ruska a žvatlal: To mám radost, že většina materiálu je už z Ruska! Co to je tady to kulaté? Řekl jsem: To jsou uhlíky do Siemensfiatových elektrických pecí, jimi probíjí proud a tak se ocel vaří... Hannes pokračoval: To už máme ruský nikl, ruský mangan, ruský chrom, ruské uhlíky, a odkud je silicium? Prováděl jsem jej od hromady k hromadě: Tahleta je z Německa, tahle z Itálie, tahle z Francie a

tahleta hromada je z Ruska a z Ruska máme taky rudu a titan... ale z Frankova Španělska máme wolfram tady v těch soudcích... Reegen zajásal: To je vidět úpadek imperialistů, prodají nám všechno, jen kšeft a kšeft a kšeft. Namítal jsem: Ale jak to tak, že mi tak čestní a ideově vyvrálí ten wolfram vezmeme? Reegen odsekl: To je taktika. Nahrál jsem mu: Ba, ba, loni jsme skládali celou loď švédské rudy, přivezli ji na vozech z americké okupační zóny... máš pravdu. V rozhlase chtějí, aby občánkové vzdorovali komunistům, avšak sami pošlou loď rudy... a tahle pětasedmdesátka silicium je taky z Ruska! A Hannes Reegen stál nadšen: To mne posiluje... nakonec všechno budeme mít z Ruska a víš, co to znamená, víš, co to znamená? Vzal jsem Reegeny kolem pasu a vycházejí ze skladiště jsem jej chlácholil: No já vím, vím, ale utiš se, utiš... A na rohu zrovna vrazíme do Jarmilky. Hned se jí ptám: Copak jste taková rozzlobená? A Jarmilka se rozhorluje: Nechtějí mi dát kožíšek, ale ať si ho strčejí do prdele! Já už stejně půjdu co nevidět domů. Hannes se ovinul kolem mne a řekl: Jarmilko, my vás máme rádi! A Jarmilka si přehrne rty a šklebí se: Jděte, vy dva blbouni... a odchází a mává ručkama...

POČKAL JSEM SI NA JARMILKU, když se vracela, a sama se mi doznala: Víte, strejdo, vono je to tak smutný, když záby ze stejného ročníku jsou šťastně vdaný, ale já... já jsem si to všechno namlouvala, on mne nechce, on si mne nevezme, nemluví... myslela jsem že snad až se pozná... snad nějaký zázrak... A já stojím vedle ní, беру do ruky hrníček a zase jej pokládám na cínový stůl. Hledím úkosem na Jarmilku, jak v slzách do přehnuté zástěrky odpočítává rohlíky... patnáct, šestnáct... a pak je všechny vysypává na stůl: Strejdo, prosím vás, spočítejte mi to, já jsem už z té hanby zničená, a dívá se na mne a hlavičkou vytřásá slzy a opět bolestně přehrne rty v trpký pošklebek. Počítám ty rohlíky a jen tak abych něco řekl se táži: Já vím, že jste ráda chodila tancovat? A Jarmilka se chytá: Já? Každou tancovačku jsem sběhala, pořád jsem

byla v kole, jak se říká, takořka... když se tancovalo na Kladně, šla jsem na Kladno, když byla muzika v Buštěhradě, šla jsem na Buštěhrad, když dechovka řádila v Hrobci, šla jsem do Hrobce, a u nás doma v Cvrčovicích? Chodilo nás někdy třicet, a kam přišli naši kluci, jen se takhle podívali a kluci v Buštěhradu nevěděli kam skočit... Hledím na Jarmilku a vidím, jak každá věta ji odvádí od břicha. Pochybuji: A vopravdu to bude až v květnu, ne dřív? A Jarmilka se z úsměvu prožitých tancovaček vrací do pošklebku: No přeci když mi to udělal druhého září, tak to vyklopím druhého května... Počítám rohlíky dvakrát, ona nastavuje zástěru a já je tam házím. Bere do basy v modrých hrníčkách kávu, ale její představená zlostně na ni křičí: Nikam nechod, budeš zas na peci brečet! Jarmilka vysypává rohlíky z růžové zástěrky a říká: Tak si tam jděte, babí, sama! A odchází ke své skřínce, staví se čelem k zavřeným dveřím, shrnuje šátek a klopí hlavu. Pláče... a já ji vidím, jak vleče ty kýble, vidím to její břicho z profilu... tak zřízená a ještě si na ni otevírají hubu... Avšak bába přistupuje k Jarmilce, vnucuje jí basu a Jarmilka s vyvalenými očima poslouchá a na prstech si počítá, komu každému má dát kávu... Za čtvrt hodiny, když jsem provázel prázdné kocábky jeřábem, viděl jsem ve dveřích vedoucích z ocelárny do jídelny státi Jarmilku a bábu, která na ni řvala: Kam jsi dala to šestý kafe! A k smrti vyděšená Jarmilka si vyvrací jeden prstíček za druhým: Jedno Ondřejovi, jedno na fany, jedno závodnímu, jedno Zelenkovi, jedno Šlahounovi... a zůstala stát s nepojmenovaným šestým prstíčkem. Bába jí ťukala právě na ten šestý prst a vítězně řvala: Právě to, právě to šestý kafe, kam jsi dala! Jarmilka si vrazila obě pěstičky do úst, obrátila se a hnala mezi žíznivé ingoty. A kocábka na řetězech se snášela s hůry. Přitlačil jsem ji tak, aby sedla rovnou na kolej. Přistoupil přední dělník a pravil: Šimandl dneska tady není, ještě nepřišel, tak tady máte cigána. A koukám, ve dveřích stojí cigán, klobouk stažený do očí a blýská očima. Zakřičel jsem: Tak barone, nečum a pojď pomoci. A neochotný cigán zavrčel a počal s námi tlačit

kocábku do skladiště na silicium pětáctyřicítku. Hannes mi řekl: Nebuď na toho cigána takovej, jsou to děti, neumíš to s nima. A hned sám se mu představil a už cestou zpívali a hovořili tím jejich dialektem. Před ocelárnou nás zastavil stařík a křičel: Na fanách není bláto! Reegen se otázel: Cože? A zase tentýž řev: Na fanách není bláto! A zase ty ruce ukazovaly směrem k srdci ocelárny. Dal jsem si čepici na oči a otočil jsem se, ale Hannes pravil staříku: Ne jak my, ale jak týglovna bláto připravila nám. Když nepošle, i my nemůžeme přivízt. Avšak stařík tichým plačtivým hlasem trval: Na fanách ale není bláto... Hannes mu zašeptal: Já bych támhleto jezírko nechal přeložit tam jak je týglovna a týglovnu namísto bunkru. A cigán do toho: Tak to jo, tak to jo! Avšak dědek zavřískal: Snad, ale na fanách není bláto... Pošoupnul jsem si čepici z očí: Není, tak není. Jsme my forarbeitři? My jsme zrovna takový hovno, dědku, jako ty! Co my s tím? Co nám je do toho? To je jako když budu křičet: včera nepřšlo! Není to tak? Stařík zablebtl: Jo, je! A kulhal nazpět do ocelárny. Na rohu se objevil pan Vítek, starostlivý, ač se neměl o co starat. Křičel: Kde jste? My vás hledáme! A tak jsme zatlačili kocábku do skladiště k Hájkovi. Pan Vítek rozdělil práci: Vy budete vozit, já budu obsluhovat jeřáb a vy vysejpat. Cigán se k práci neměl. Urval jsem se: Nečum a pojď dělat, barone! Cigán zamručel: Aj, pán je zlý, zlý, zlý! A Reegen mi domlouval: Nebuď na něj takový, Hitler je zdecimoval a ještě ty. Kdybys viděl, jak malincí cigáni se vodili a zpívali pochody a jak je pak mordovali s kurvama. A bedna se siliciem pomalu klesala. Opřel jsem ji o roh kocábky a bedna se pomalu zvrátila. Reegen vyprávěl: Ti co jezdili do lesů, jednou přinesli zprávu, že se staví v lese hintrnisy a za pár dní přišla zpráva, že jsou tam zajatí Rusové. Pak byl apel a musel se vyklidit blok bibelforšrů. Rusů bylo asi 25 000. Ráno jich přivedli do lágru asi dva tisíce, nacpali je do dvou lágrů a nedali jim pět dní jíst... zatím přivezli pět pojízdných krematorií, pak otevřeli lágru a ti ještě živí museli naložit ty mrtvé a odváželi je za Sachsenhausen, kde je likvidovali automatickými zbraněmi

a spalovali, pak dali do lágru novou porci a za pět dní znovu je odvezli, likvidovali... naši se na to dívali komínem... byl mezi Eseswaffe jakýsi Němec, který dělal v roce dvacet revoluci, která chtěla odtrhnout Poruří od Německa, teď ho znovu zašili a on, aby se zavděčil vojákům, bil a pomáhal likvidovat Rusy... políval je naftou a páčil, protože krematoria nestačila... byl hrbatý a byl vorarbeiter, říkali jsme mu Zvoník u matky Boží, ale ti Rusové byli nakaženi tyfem a tu nákazu dostali i eses a též Zvoník u matky Boží... přivezli ho na lágr v horečkách, aby umřel tam, kam patřil, mezi vězni. Naši ho hned zbili, ale pak dostali plán. Hodili ho do latríny a tam povinně jsme na něj chodili chcát a srát, a tak tam ležel šest hodin, pohyboval se v té hromadě, až jsme ho nakonec usrali... a esesáci ze šesti set byli zdecimováni na šedesát... Pan Vítek znovu a znovu zapínal a jeřáb snášel pomalíčku bedny silicia, cigán s Hannešem vozili a já jsem otočil bednu a bedna padající se vysypávala vlastní tíhou o hranu kocábky, stříbrná přísada s rachotem bila o stěnu. Hleděl jsem úkosem na cigána a viděl jsem, jak pořád přemýšlí, jak by zahrnul. Řekl jsem: Nikam, cigáne, nepůjdeš, poser se tady, umři si tady, ale nikam nepůjdeš, už ti na rypáku vidím, že na nás chystáš boudu, rozněcoval jsem se. Cigán svařtil obočí a skutečně řekl: Najíst, cigán se musí najíst, nemůže cigán dělat, když se nenají. Zařval jsem: Ale vždyť jsi hovno dělal a napřed se dělá a pak se jí! Ale cigán: Ne, ne, ne, napřed se najíst a pak dělat! Pan Vítek seskočil z jeřábu, zkoumal pojistky, bedna visela ve vzduchu. Řekl: Pohněte tamhle tou páčkou, tamhle tou... A ono to nejelo. Pan Vítek vyběhl pro údržbáře, Hannes se opřel o bednu, založil si ruce a řekl: Nebuď na toho cigána takový, já ti něco povím... Podíval jsem se na cigána a když jsem viděl, jak mu je zima, řekl jsem: Koukej, cigánskej barone, jdi se vohřát k peci, k osmičce, já si tam pro tebe přijdu... A cigán kýval hlavou: Ó pane, já sám přijít. Když odešel, Hannes mi se smíchem sdělil: Ty vole, má s sebou břitvu, mistr mu prý nenapsal tři dny, když nebyl na šichtě, a teď ho chce podříznout, ukazoval mi ji! A ty se s ním hádáš!

A ve mně hrklo. Řekl jsem: Já už jsem z té práce blbej, já nenávidím lidi levý na práci a když přijedu do Prahy, tak mne čilejší lidi s rukavičkama a kravatama, pral bych je, jsem už taky prokletej prací... Hannes ale už zase hleděl oknem: ...představ si, že když se esesáci nudili, tak nám nedali najíst, ale kuchařům dali co chtěli a ještě piva a líkérů... pak dali kuchařům apel a nieder a museli válet tak dlouho sudy, až všechno vyzvraceli... a my jsme to museli jíst... Otázal jsem se: A žral jsi to? Hannes řekl: Jedl, koukej, vyprávěl jsem o těch Rusech, ti již byli tak hladem zhovadilí, že trhali mrtvým měkké vnitřnosti, hlavně játra, a jedli to... člověk neví, co všechno ještě bude dělat, vyprávěl jsem ti už o krasavci Heinrichu Kampfem? Ne? Tak ten byl jako panna, úzkej v pase, širokej v rameni, s čepicí do čela, fešák... podlec. Když byl Lagerkomandant, nosil v prstech rudku, a jak se mu heftlink nelíbil, napsal mu tou rudkou na čelo číslo, které obsahovalo pokyn, do kolika dní má býti zlikvidován... vždy o svátcích několik vězňů pouštěli na svobodu, bylo to jako Staska, ale všichni se těšili, co když já? Heinrich Kampfe vyvolával a tázal se na nacionále... a pak, kdo chtěl domů, musel být zdrav... vyvolal jednoho ubožáčka a tázal se: Wann geboren, wo geboren, až nakonec se optal: Und sind Sie gesund? A ten ubožáček nejsilnějším hlasem, jaký měl, zakřičel: Jawohl!... a tu krásný Heinrich mu kopancem přerazil holeň a znovu se tázal svíjejícího se ubožáka: Sind Sie gesund? A ten opět zakřičel: Jawohl!... pak se nad něj Heinrich naklonil a rudkou mu napsal na čelo trojku a ještě na něj křičel, že je lhář... anebo jsem ti vyprávěl, jak oddělali mistra Evropy na dvě stě a sto metrů Osendarpa?... Slíbili mu, když vyhraje závod nad jejich dogama, že mu dají svobodu... dali mu na krk Leberwurst a za ním pustili ty dogy... Osendarp udržel náskok až k vrátkům, ale tam mu esesák prostřelil nohu a ty bestie Osendarpa potrhaly tak, že umřel... Vešel pan Vítek s elektrikářem a běhali po vejskách, hned na bedny, hned na žebřík, ale my jsme stáli, obyčejní dělníci bez starosti... Mně se chtělo omdlít... Co je člověk? Zdáli jsem viděl vejíti cigána, držel si břicho a

vítězně nám přišel říct, že dostal průjem. Vzpomněl jsem si na tu břitvu a řekl jsem: Tak jen, barone, běžte, běžte a přijdete, až vám bude zase dobře, anebo ať se ten hajzl s váma prolomí... Ale opravdu byl ten cigán chudák, měl rád zpěv a housle... já jsem taky měl rád něco jiného, ale ta moje nátura přizpůsobovací... opravdu, kdyby nás obsadili Turci, tak hned půjdu stavět minarety, koupím si slovníček turecko-český a obráceně... kdyby nás obsadili Číňané, tak taky... a se mnou polovička národa... můžeme už být cokoliv, kýmkoliv, kdokoliv. Pan Vítek pravil: Nechte toho kecání a pojďte dělat, už to jede. Řekl jsem: A víte, pane Vítek, kdo zavinil tu poruchu mašiny? A když řekl, že neví, pravil jsem: To zavinil zhovadilý obr Czarnota, co boxoval naše hochy v Oslo. Pan Vítek máchnul rukou a upřeným pohledem sledoval práci. Když jsme naložili vrchovatou kocáčku a vyšli ven, kráčel proti nám brigádník, kterému jsme říkali Atom. Když mne spatřil, rozevřel ruce a volal: Gratuluj mi, já jsem se znovu narodil! Když jsem nechápal, řekl: Já jsem byl deset dní zavřenej a právě mne pustili. Tak jsem mu gratuloval a otázal jsem se: A co dělají pokusy? A vyprávěl mi s vyraženými očima: Už je to dobrý, profesor Fanin mi nevěřil, ale já jsem mu udělal katodové dělo a on to schválil, avšak já se pořád bojím, že mi za prdelí chytne celej vesmír! Namítal jsem mu, ale on volal: Lépe než rozbíjet atom je použít přírodní elektriku, té je habaděj, silokřivky v magnetickém poli, vysokofrekvenční napětí. Profesor Fanin zapochyboval o mé elektronové pistoli, a tak jsem přistoupil k oknu a optal se: Čí je to támhle pes? Profesor řekl: To je můj Haryk! Tak jsem na něj namířil elektronovou pistolí a pes se skácel, profesor Fanin hned pro něj a pitval mu mozek a mozek byl nadranc! Tou podchycenou přírodní elektrikou, ale to bych vyřadil Standard Oil Company, uhlí, výbušné motory... přírodní elektriku a vyfláknout se na atom... patentovat to chci v Baltimore... Ale já už musím běžet se hlásit, oni o mně nevědí... Řekl jsem: Tak sbohem... A on na mne volal: Dnes utopie, zítra skutečnost...

PŘISTUPUJI K TAVIČI MUDROVI a táži se: Mistře, jestlipak jste se viděl? A on dělá udiveného: Kde? Povídám: No v Praze na Národní třídě, tam naproti Papežovi, dneska sovětské gramofonové desky, tam je přece tabule s úderníkama a vy jste tam dva metry vysoký. A vidím, že tavič Mudra se tam už viděl, ale kochá se: Já že tam visím?... A já mám radost, že mohu hovořit s prvním tavičem republiky, znovu mu opakuji, kde a jak a takhle jste veliký a sluší vám to, jako spisovatel. Lišák Mudra se houpe v bocích, bere háček a hledí do pece, pak dává znamení dělnici u dveří, aby stiskla knoflík automatických dveří a s pomocníkem si ukazují do pece, co a jak udělat. Trpělivě stojím a můj stín je na zdi a vybíhá otevřenými vraty až na kopec, klade se přes dům jak ručník. Mudra se přiloudal: A jaké tam mám šaty? Říkám: Jste tam ještě mlád a máte kabát a rozhalenou košili... Mudra mne přerušuje: Jo ta, ale to už tam bude co nevidět jiná, novější, s kravatou a Řádem práce na klopě, ale já stejně musím vzít starou do Prahy se tam na sebe podívat, říkáš Národní třída? Ptá se mne a jeho oči září pýchou. A co by nezářily? Je to jeho úspěch, i když jeho nepřítel o něm říká: Ten? Kdyby jeho paní bývala neovdověla, tak by se ani neoženil. A rád si upije... ale mně je to jedno, již přijíždí jeřáb a budeme sypat, lezu nahoru po žebříčku, přehazují páčky a sázecí kočka pomalu sjíždí. Reegen přitahuje řetězy takzvané kšandy a vhazuje je do zobanu. Jeřáb se trhavě otáčí, rozjíždí se k seřazeným kocábkám, zapínáme štrupli a jeřáb takzvaným čurákem hravě potahuje tři sta metrů materiálu. Pak se rozdělujeme, dva zapínají, dva vysypávají. Kocáčku vždy do příslušného fochu, řetězy se přehodí, vytáhne šnáp a jeřáb zdvihá řetězy a kocáčku převalí... Ale Jarmilka stoupá na pec! Křičím: Dobrý den! A jak je to? Jarmilka pokládá basu a ušklíbá se: Ani nemluvte! Ztratila jsem padesát korun! Mužští si od ní berou kávu, jeřábník vyskakuje a už si odnáší modrý hrneček. Dělnice ode dveří se táže Jarmilky: Tak co, ty bouchačko, kdy budeš dělat vš vš vš všš? A Jarmilka převrací oči a bezradně se usmívá, usedá na lavičku,

kde dělnice od druhé pece si nahřívá záda a plete dětské prádýlko... každou chvíli si to pletení rozkládá na kolena a dlouze si je prohlíží. Jarmilka si utírá ruce o zástěrku a bere to prádýlko do prstů. Ať mi, Jaruš, nevyvlíkneš dráty! poučuje ji mladá paní... Ty, Fančo, to je dvě hladce a dvě obrace? ptá se Jarmilka, ale já vidím, že zase hraje tyátr, je jí do pláče a nikdy nic neupletla a neuplete, to se jen tak ptá. Vrací to prádýlko, zdvihá se a rudá studem sbírá hrníčky, zatímco mladá paní plete, klidně jí roste práce pod rukama, má na všechno povolení, razítka, zajištění, tak co? Jenom se čeká, zatímco Jarmilka visí za nohu. Jeřábík v kloboučku podává Jarmilce hrneček a ptá se: Tak co? Volali tě na sociálku? Přistoupil jsem a přistoupili i jiní, protože případ Jarmilčin je případem všech. Sklopila oči a mektala: Volali, volali, strejdo, ale já jsem tam nechtěla, tak šla máma, a když se jí ptali co a jak a kdy a zdali, tak se máma rozbřečela... tak přišli k nám a mne se taky ptali, ale já jsem nemohla nic říct, připadlo mi to tak divný žalovat na toho, kterému bych vlásku nezkřivila... vždyť přece něco je a něco nejní... tak na co ouřad? Domluvila šeptem a oči měla tak sklopené, že neviděla, ruce na břicho sepjaté a slzy se jí válely po tváři a prudce kapaly na zástěrku... Musel jsem jít pryč, až k zábradlí a díval jsem se, jak prostorou vždy prolétne žíznivý ingot zapjatý v kleštích, hleděl jsem, jak přikládají do elektriky nikl, který když hoří, vydává bílé světlo... Otočil jsem se a jeřábík cosi diktoval Jarmilce prstem a Jarmilka kývala. Pak vskočil na jeřáb a zase jsme se rozejeli. Zpovzdálí jsem viděl Jarmilku, jak smutně se dívá na pletoucí mladou paní a pak po schodech mizela, do pasu, pak jen hlava... a zmizela. Dosypali jsme a přešli jsme na ingotovou kolej. S Hannesem jsme se dívali, jak vytloukají z kokil ingoty. Hlavní jeřáb pojíždí kočkou rozhoupe kokilu a narazí s ní o stometrákový balvan. Je to zrůdné, jak po nárazu se lana jeřábu zpřeházejí. V pozadí na licím jeřábu zvraceli pánev šarlatovou tak, že Hannes zašeptal: Slunce! Přední dělník k nám přistoupil a sdělil, že sypat se bude za půl hodiny, až bude jeřáb volný, že teď převáží krále. Řekl

jsem: Hannesi, pojdte na pec k Mudrovi. Reegen vyvalil oči: Neblbni, k prvním taviči republiky, co byl v SSSR? Říkám klidně: Co jančíš? Ale Reegen mne táhne: Pojď, pojď tam, já se musím otázat... Klopýtali jsme o rozházené ingoty, po schodech na platón a k Mudrově peci, sedmičce. Tamhle ho máš! Co se ale tak díváš, ježíší, kdyby jsi se viděl... Ale Hannes mne neslyšel, šel jakoby ve snách a šeptal si: Von tam byl, von tam byl! A já jsem myslil, že žertuje, ale uviděl jsem, že to žije, že je v transu. Přistoupil jsem k Mudrovi: Mistře, jestli máte nasázino a chvíličku volno, tadyhle soudruh by se vás něco zeptal. A lišák Mudra se pohupoval v bocích, rozkročil se, typ starého komunisty, který dovede poutavě dvě hodiny hovořit... Hannes zablekotal: Jakou mají v Rusku vocel? A Mudra, aniž by spustil oči z peci, se rozhovořil: Jakou, výbornou! Mají dokonalejší a modernější pece než my. Představte si baterii siemensmartinských pecí o kapacitě 180 tun jedna. Tahleta moje má kapacitu čtyřicet tun... a pak tam se taví zemním plynem, který má dvojnásobnou výhřevnost než náš generátorový plyn... ale hlavně ten nový člověk u těch pecí... Hleděl jsem úkosem na Reegeny, měl sepjaté ruce a sundal i baret, tvář dítete pod stromečkem. Šeptal si a blábolil: Ano, ano, tak jest. Mistr pokračoval: Zaviněná absence neexistuje, tam totiž po trojnásobném prohřešku dávají provinilce do výchovného tábora, nemoce jsou stlačeny na jedno promile a nadto každý je na svém místě, tam neexistuje, že není u pecí mangan, vápno, každý čeká, aby v pravou chvíli ukázal, jak vše má připraveno, sázecí koryta, jak my máme venku a jeřábem otáčíme kolem osy a pak do peci, tam nejsou, ale leží přímo před pecí a automaticky se přímo sází... A aniž by přestal sledovat co řekl, vzal mistr háček, přistoupil k peci, odsunul okénko a pozoroval tavbu. Když přezkoumal, přistoupil opět k nám. Vzal mne za rameno a odvedl nad kanál a řekl: Teď se podívejte, jak to mají tam... Hannes zablábolil: V Rusku, v Rusku! Mudra řekl: No kde jinde, přece mluvím o Rusku, koukejte, tady u nás je kanál, kde se do kokil lije ocel a pak se ty ingoty tahají, vytloukají tady. V Záporoží, tam

přijede celý vlak, ocel se stočí a vlak vyjede, to je ohromná výhoda, ale já už musím jít... Zůstal jsem s Reegenem sám. Přivíral oči a uvnitř se kochal. Řekl jsem: Pojď, pitomče, ještě se ho něco zeptej a neposrávej se tak nahlas! Hannes mne zapřísahal: Pro smilování, ty mi nic nedopřeješ, ty mi všechno musíš zkazit, vždyť víš... Pokračoval jsem místo něj: Ty víš, že to je jediná má radost a že pohled na jakýkoliv grafikón mne naplňuje víc než roztažená žena... A zase jsme otravovali Mudru: Viděl jste Stalina? A Mudra obraceje se zády k peci řekl: Neviděl, ač to bylo mé přání, ale byli jsme v opeře na Labutím jezeru, a to vám povím takový hezký rys sovětských lidí. Utrhlo se mi poutko, a když jsem přišel si pro kabát do šatny, už tam bylo přišité. Když jsem se ptal stařenky: Kdo mi to přišil? Řekla: No přece vaše paní, doma, ne? To bylo hezký... A otočil se zase k peci, pohleděl znovu okénkem skrz fialové sklíčko a nařídil: Otevřít! A už přiběhli učedníci a první pomocník s háky a šarovali v peci celí oblití horkem a jantarovou barvou a Mudra ukazoval kde a jak a co. Zdáli jsme uviděli pana Vítka, jak mává rukama. Když jsme k němu přišli, zakřičel: Kde jste? My vás hledáme, už se sype na ingotový... Pravil jsem: A víte, pane Vítek, kdo to zavinil? A když řekl, že neví, pravil jsem: To zavinil zhovadilý obr Czarnota. A pan Vítek mne poslal se vysrat... Sypali jsme zase kocábky na ingotové koleji, zase jeřáb, zase řetězy, kolem hromady ingotů, ohňů, ohníčků a fiatový pece frčí. Podle zdi stojí sud s dehtem a kolem je černý močál. Jarmilka kamsi nesla polívku, šlápla do dehtu a křičí na mne: Jděte se vysrat s tím vaším dehtem! Směji se: Ale já za to nemůžu, to udělali od pecí. Ale Jarmilka mne tluče pěstičkou do zad: Podívejte se. Nový bačkory! Teď si je můžu strčit do prdele. Já tady na tom jen a jen prodělávám! Povídám: Až vysypeme, tak přijdu na polívku a spočítám vám to! A už pádím za kocábkou se šamotem na plotny... Tak sypáme, až jsme dosypali... ostatní šli na polívku... hledám Hannese a našel jsem ho. Stál u obalu na obrovské uhlíky a slabikoval si nápis: Ministerstvo metallurgičnoj promyšlenosti. Když mne uviděl, ťukal prstem na

to a říkal: Z Ruska, z Ruska! Za chvíli bude všechno od nich! A když se tak na něj dívám, vidím, že všechno to teprve začne, až bude všeho dost, teprve pak, až se najedí, pak začne to trápení... snad začnou stavět most na nordpól. Jdeme do jídelny, přistupuji hned k Jarmilce a ona mi předává notýsek a taštičku s penězi. Sama si papírem čistí bačkory od dehtu a zlobí se... Spočítávám to, porovnávám a hlásím: Jarmilko, vždyť máte o dvě koruny víc! Reegen od stolu volá: Jarmilko, co vy s tím chlapem pořád máte? Jarmilka říká: My se máme rádi, strejdo, vidíte? A zase já klopím oči: No bodejt', mám ji rád jako ta její sestra, jak ji nedala... A Jarmilka znovu nadšeně líčí, jak sestra na sále užuž sahala Jaroslavovi po krku, kdyby ji nestrhli, dala by mu facku za to, že zneuctil sestru, jako ji. A odkud to, strejdo, víte? Povídám: No říkali to tady vaši kamarádi... Jarmilka šeptá Hannesovi: Tak vidíte... Vzpomínám si: Ale my už budeme muset jít, nebo se tady může objevit pan Vítek... a nedořekl jsem a pan Vítek, bledý, stál ve dveřích: Kde jste? My vás hledáme, přivezli ještě massu a basifrit a už se sype!... A už jsme si to s Hannesem sypali.

PO POLEDNÁCH JSEM POTŘEBOVAL sejít do koupelny, aby mi lázeňský stařec otevřel šatnu. Zapomněl jsem si lístek na cukr nechat potvrdit. Sestoupil jsem do sklepení, do kotelny, kde se ohřívá voda pro sprchy. Otevírám dveře místnosti, ale stařec nikde. Jdu po schůdkách nahoru, chci sestoupit ke kotli, ale zůstávám stát. Dole u příkládacích dvířek na uhlí leží na pytlích Jarmilka a spí. Vidím ji ve zvláštní deformaci. Vidím celou hlavu a ruce podložené, pak jenom skrčené nohy. Tiše sestupuji po schůdkách dolů, stojím již u Jarmilky a ona opravdu spí. Hadry má pod hlavou a metr nad ní syčí žhavé uhlí přivřenou pecí. Šátek se jí svezl do týla, čelo zvrácené a spí. Usedám vedle ní a беру ji za ruku, sahám na čelo a ano, je rozpálená horečkou, život tak vystouplý, že si šeptám: Dneska to bude... Držím ji za ruku a ona procitá: Jejej, strejdo, vy jste tady? Jsem posraná! Nakláním se nad ní: Jarmilko, co je vám? A ona si pohladuje čelo a říká:

Strejdo, mně je ýbl, mně se chce blít. Říkám: Tak se vyzvracejte a já půjdu pro doktora! A Jarmilka šeptá: Jen to ne, už jsem tam byla, dneska už jsem tady naposled! A dívá se na mne těma svýma očima. Kolik je hodin? Říkám: Už bude půl jedné! A ona: Nesháněla se po mně bába? Ta je vám zlá! Ale ona neví co to je mít děti, vona je vykuchaná! Sahám jí znovu na čelo: Jarmilko, máte horečku! A ona: To jo, mám bačkory celý promočený a ještě vy s tím térem... ale strejdo, až budu doma, přijďte se na mne podívat, bydlím ve Stehelčevsi... tam už se optáte... Šeptám: Ale to víte, že přijdu, jakpak bych nepřišel, dokonce rád. A ona: A tak mne teďka nechte samotnou, já asi budu blít. Pouštím jí ruku a stoupám po schůdkách, na můstku se otáčím a opět vidím Jarmilku v deformaci... vypadá jako by vážila tak patnáct kilo... Strejdo!... Volám: Co chcete, Jarmilko!... Strejdo, pojdte sem, já vám něco řeknu! Sestupuji nazpět k uhlí... Strejdo. Nakláním se nad ní a táži se láskyplně: Copak, maličká?... Strejdo, půjčte mi dvacet korun, já si koupím na cestu cukrátku, větrová, ty mi udělají dobře, ju? Půjčil jsem a vyběhnul jsem ven, nechal jsem si potvrdit lístek na cukr a běžel do závodní jídelny. Fronta, pak řada na mně, talíř a do ruky moučník, stůl a hltám... A pojednou poslouchám. Vedle mne sedí dva a tiše si vyprávějí... Plukovník Perníkář byl také zatčen v té aféře... to ti je legrace, na Pankráci je už dvaatřicet plukovníků... když chodí po dvoře dokola, uprostřed nich stojí dozorce jménem Bažant... a plukovníci povinně střílejí bažanta... to je vždy si prdnou směrem k dozorcovi Bažantovi... a mají své komando... jak tak chodí dokola s rukama založenýma, nejstarší plukovník velí: Ruce pryč... od prdele! A za co ty jsi byl propuštěnej? Já? Za nic, jsem prý zavilý nepřítel lidově demokratického režimu... už jsem byl dva roky v Jáchymově... První hlas: Teď hází se na krk konkrétní delikt, buď že jsi zradil vojenské tajemství manželce, nebo měl při sobě fotografie, paragraf osm... ne, sedm, tak... Druhý hlas: Já mám pořád obavy, aby pro mne nepřišli i sem... moji čtyři kamarádi jsou už v Mimoni, jakýsi generál

v penzi to tam vede, prý se cvičejí v odstraňování min...
zasvěcenci smrti... Rychle dojídám, vybíhám a koupu se.

KDYŽ JSEM VYŠEL ČISTÝ k píchacím hodinám, viděl jsem tam stát Jarmilku. Stála opřená o veřeje a hleděla bolestně do jednoho místa stropu... Stoupnul jsem si až k ní, ale neviděla mne. Dotknul jsem se její ruky a optal jsem se: Tak jak je to? Ona na mne stočila oči a přehrnula rty v pošklebek: Už je mi dobře a už jsem tady naposled... Pravil jsem: To budete chodit pěkně na procházky... Jarmilka mi vskočila do řeči: Kdepak, budu mít, strejdo, plnou prdel práce... budeme se sestrou šít prádýlko... kupovat všelijaký věci... snad i na ten kočárek se zmotám... to víte, bude tady děťátko a tak ho musíme přivítat... já už budu píchat... tak strejdo, sbohem, a když budete mít čas... A podala mi ruku, takovou obyčejnou lidskou ruku, drsnou jak volský jazyk, držel jsem ji tak dlouho, až ji sama vytrhla. Ve dveřích jsem se otočil a viděl jsem ji zase tak s přehrnutým rtíkem a pošklebkem. Zakýval jsem: Sbohem, Jarmilko! Sbohem!

... TAK ZASE RÁNO CO RÁNO vstávám a nemám na sebe ani čas se zamyslet, jsem šťasten, jsem nešťasten? Již napřed znám ten první ranní mechanický pohyb k budičku, sahám mu mezi nohy, abych zastavil zvonění niklových varlat! Tentýž tápavý pohyb ke stěně k vypínači a totéž první stydlivé prohlédnutí člověka předčasně probuzeného, rozcuchaného, páchnoucího, člověka, který se posazuje znovu na postel s hodinkami v ruce! Vždy každé jitro pouštím rádio, naladím Berlín a poslouchám... Zprvu nic, avšak několik minut před čtvrtou se ozve Internacionála zpívaná sborem a hudbou, pak známý milý hlas: Dobrého jitra, tovaryši, zde Moskva... pak třicet vteřin ticho a náhle ranní hluk moskevské ulice při Kremlu, několik písknutí, několik houkaček a pak zvony Kremlu začnou zvonit a potom bít... jedna, druhá, třetí, čtvrtá,

pátá, šestá... a zase milý hlas: Tovaryši, hovoří Moskva, dobré jitro, je šest hodin... a zase Internacionála zpívaná sborem a s hudbou... To znamená, u nás jsou čtyři... to znamená několik minut ještě času a stojí zato ještě si vlízt do postele a hledět na vteřinovou ručičku, jak pomalíčku se sune a tiká kolem dokola a ještě jednou a zas. Někdy i usínám... avšak pak musím ven a poddati se automatismu, milenému a přesnému obzvláště ráno, kdy již nelze nežít... rychle se obléci, vyčistit zuby dvojníku v zrcadle a přemýšlet, proč se denně holit a mýt a jíst a chodit se zasedacím pořádkem v mozku? Nač se stále strachovat, že něco zmeškám? Chlácholím se: Musíš být statečný, musíš, musíš, nebo odjedeš, musíš! Opakuji si to celý den, a to potom lehčeji se umyji, lehčeji odsunu napotom tutéž komedii... Vycházím z domova, začíná pršet, drobně prší na celou zem, na moji zahradu snad... cítím, že potřebuji dost, cítím, jak ke kořínkům se mi dere tmavá voda a strhává s sebou vápenný prach, cítím, jak moje vlasečnice mlsají a stávám se zlatou parmenou, sudetskou renetou a myslím, co bych asi tak potřeboval, aby mé plody byly krásnější a zdravější. Mám chuť na draslo, fosfor, dusík... Přestávám být zahradou a jistím, že automatismus mne již dávno uložil na sedadlo autobusu, jistím, že perspektiva mne vsrkává do ulic, které jsou v dáli tak uzounké, že by neprojel ani bicykl, a přece když tam dojedeme, projedou vedle sebe autobusy dva a nová perspektiva vylhává novou zdrobnělinu... Protijedoucí vozidlo zdáli jsou dvě tečky, dvojtečky vody padající shora, které se však zvětšují, až když nás vozidlo míjí, vidím, že jest zrovna tak veliké jako autobus náš a zadním okénkem vidím, jak červené světýlko se menší, zmenšuje se, až předčasně zaniká... pak most a světla v dáli... Dejvice... mosazný prach, a přece když tam dojedeme a otočím se, zadním okénkem uvidím tato místa, kde jsem teď zrovna takovým prachem... svítícím zrním... I na mostě lhoucí perspektiva... jako by v mosteckých lucernách se nad autobusem nakláněl obrovský generál se zlatými knoflíky... a na konci se otáčím vlevo a Bulovka jen protentokrát není větší než tři

kartóny perleťových knoflíčků, z nichž některé již byly odstříženy... Hledím kolem sebe a nejsem sám. Brigádníci spí, nebo dosnívají, nebo přemýšlejí... jakási společná sponka Práce je platforma, na které se cípem dotýkáme, zatímco jinak jsme jeden druhému k neuchopení... též mne rozčiluje to zelené světýlko u řidiče autobusu, že je větší než kterákoliv viditelná hvězda... Konejší mne kubistické zmocňování se prostoru řidičem autobusu, který současně pozoruje cestu zepředu, na obě strany, zrcátkem cestu vzadu, současně jistí stav motoru sluchem a nohama obsluhuje plyn a spojku a brzdy a rukama točí volantem... každý den, když přijíždí do Vokovic, hledí řidič autobusu vzhůru na určité okno určitého domu, a když tam vidí světlo, říká: Už vstává... ale když je tam ještě tma, houká tak dlouho, až se rozsvítí... Denně si představuji: je to úřednice pošty, vstává vždy ten čas, kdy my jedeme kolem, a podle dohody s řidičem kdyby zaspala, ať zahoukáme... vidím ji na pelesti postele, váhá s punčoškou v ruce, zda má to cenu vstávat... vidím jak pohrdá rozčuchanou dívkou v zrcadle a že si též myslí, proč žít? Ale to již projíždíme silnicí kolem ruzyňského letiště, je rozžato naplno, čekají letadlo, přistávací plocha je roubena rubíny sbíhajícími se na konci letiště tak, že kdyby někdo stál tam na tom druhém konci, řekl by si: ty červené žárovky se sbíhají přesně tam, jak projíždí autobus... a letadlo vrhá kužel na asfaltovou plochu, dosedá, zmenšuje se a je maličké dětské letadýlko na gumičku, křídla se otáčejí, vyměňují si barvy a opět přijíždí k nádraží, zvětšuje se, ač je pořád stejně veliké... zavírám oči a vidím, že všechno je jinačí, než to je... jaksi všechno je na gumičce perspektivy... i život je veliká iluze, deformace, perspektiva... Otvírám oči, jsme před ocelárnou, budějí se navzájem: Vstávej, přivezli ti koks! a já vystupuji navlas tak jako tři sta dní nazpět, jdu tímtež sklíčeným pohybem skrz vrátnici, ukazují legitimaci a kráčím ke koupelnám, šatnám... Vidím: Ze záhybu vyjíždí vlak s rozžhavenými pětačtyřicetimetrákovými ingoty, ještě žhavými, a z té dále vypadají jak dívky jdoucí do tanečních, do první prodloužené, jsou ty ingoty jakoby

z papíru krepovaného, napumpovány teplým vzduchem, přivázané za provázek, aby nevzlétly jak balónek... tak vzdušné, půvabné a neskutečné... Avšak když lokomotiva po kolenách kolem mne vleče ten náklad a mne míjí a připaluje ta tuna tun oceli, jistím, že mne mjejí obelisky veliké tak a tak, široké tak a tak... vidím je u sebe jen chvíličku v jakžtakž přijatelné skutečnosti... a pak se to zmenšuje... nezbyvá než smířiti se se vším... Rychle se vysvlékám, tímtež denním způsobem a pořádkem na sebe vleču nejdříve tričko, pak košili, pak trenýrky, pak tepláky, pak kalhoty, pak si obouvám boty, pak kožíšek z kocourů, pak montérky kalhoty, pak montérky blůzu, pak zástěru a rukavice a navrch klobouk a vycházím do ještě noci... Jitřenka, veliká a ne větší než krůpěj, jako kvintesence pracujícího lidstva se stkví na modré obloze. Otáčím se a vidím: na stráni daleko si to supe vláček s žhoucími ingoty, jiný a přece tentýž, který jsem před chvílí potkal tady na Poldině huti... Jede teď na Koněv a je tak napohled maličký, ne větší než foukací dětská harmonika... nebo jako by miniaturní vláček táhnul dvanáct růžových klávesnic. Vcházím do jídelny... ale Jarmilka už tady není...